

Nr 35

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner angående avskaffande av konkurshindret för kom- munal valbarhet och behörighet.

I de likalydande motionerna nr 353 i första kammaren av herr *Hilding* och nr 419 i andra kammaren av herr *Anderson* i Sundsvall *m. fl.* hemställs, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla om förslag till sådan ändring av kommunallagen och landstingsla- gen jämte följdförfattningar att konkurstillstånd ej längre skall utgöra hinder för innehav av kommunalt förtroendeuppdrag».

Beträffande motiveringen får utskottet, i den mån redogörelse inte läm- nas i det följande, hänvisa till motionen i andra kammaren.

Gällande bestämmelser

Konkurstillstånd utgör både *valbarhets- och behörighetshinder* i fråga om *kommunala uppdrag*. De grundläggande bestämmelserna ges i 7 § kom- munallagen (KomL), 7 § kommunallagen för Stockholm (KomLSthm), 10 § lagen om församlingsstyrelse (LFS) och 8 § landstingslagen (LtL), avseende stads-, kommunal- och kyrkofullmäktige samt landsting. Sam- ma regler gäller även för kommuns styrelse (kommunalnämnd, drätsel- kammare, stadskollegium, kyrkoråd och landstings förvaltningsutskott) till följd av 32, 47 och 48 §§ KomL, 31 och 32 §§ KomLSthm, 45 § LFS och 43 § LtL och för kommuns fakultativa nämnder till följd av 45 § KomL, 54 § 1 mom. KomLSthm, 57 § 2 mom. LFS och 54 § tredje stycket LtL. Den som är i konkurstillstånd kan alltså inte väljas till något kommunalt uppdrag, och blir någon efter sådant val försatt i konkurs, förlorar han sin behörighet och måste frånträda uppdraget.

Beträffande *riksdagsmannauppdrag* utgör konkurstillstånd *inte valbar- hets- men väl behörighetshinder*. Enligt 26 § riksdagsordningen kan ej »såsom riksdagsman godkännas» den som är i konkurstillstånd. Att mot- svarande krav inte uppställts för valbarhet i 9 och 19 §§ riksdagsordningen torde innebära, att den som är försatt i konkurs väl kan vara uppsatt på valsedel, utan att hans namn betraktas som obefintligt, men att vederbö- rande vid det tillfälle, då han utses till riksdagsman (t. ex. vid en ny röst- sammanräkning) inte får vara i konkurs.

Historik

Konkurstillstånd har alltid utgjort hinder för kommunal valbarhet och behörighet och för behörighet som riksdagsman. Intill år 1945 saknade den som var försatt i konkurs även rösträtt, både vid kommunala val och vid riksdagsval, och var därmed också utesluten från valbarhet till riksdagen. Beträffande den kommunala rösträtten hade emellertid bestämmelse därom införts först år 1918. Om frågans utveckling mellan nämnda år må följande antecknas.

I en motion vid 1921 års riksdag hemställdes bl. a., att konkurshindret för rösträtt vill andrakammarval skulle upphävas. Konstitutionsutskottet uttalade i sitt avstyrkande utlåtande (nr 30), att den ofria ställning, vari en i konkurs försatt person under själva konkurstillståndet befinner sig, syntes motivera, att rösträtten under ifrågavarande tid suspenderades. I en reservation hemställde sex ledamöter om bifall till motionen på förevärande punkt. Riksdagen följde utskottet.

Vid 1933 års riksdag väcktes en motion, vari hemställdes, att konkurshindret skulle utgå ur både riksdagsordningen och kommunallagarna beträffande såväl rösträtt som valbarhet och behörighet. I avgivet utlåtande (nr 12) avstyrkte konstitutionsutskottet bifall. Det kunde väl inte förnekas, uttalade utskottet, att yttre omständigheter, över vilka en person inte kan råda, såsom ekonomiska konjunkturen, ibland utgjorde den egentliga anledningen till en konkurs eller åtminstone en bidragande orsak därtill. Med hänsyn till konkursens rättsliga innebörd befann sig emellertid enligt utskottets mening en i konkurs försatt person inte i den självständiga ställning, som borde vara en av förutsättningarna för utövande av rösträtt och i än högre grad för valbarhet till politiska och kommunala förtroendeuppdrag. I en reservation hemställde tio ledamöter om bifall till motionen i vad den avsåg konkurshinder för rösträtt. Riksdagen följde utskottet.

I en motion till 1943 års riksdag hemställdes om avskaffande av bl. a. konkurshindret för deltagande i kommunala val. I sitt utlåtande (nr 11) tillstyrkte konstitutionsutskottet denna gång en reform. Det syntes enligt utskottets mening kunna ifrågasättas, om grunderna för »konkursstrecket» var bindande. Det vore visserligen obestridligt, att lagen på viss sätt begränsade handlingsfriheten för den, som försatts i konkurs. Detta förhållande berättigade emellertid i och för sig inte till slutsatsen, att den i konkurs försatte skulle sakna den oberoende ställning, som borde finnas för utövande av politisk eller kommunal rösträtt. Mot upprätthållandet av ett konkursstreck kunde vidare anföras, att det måste anses föga tillfredsställande att en persons förlust av rösträtt på denna grund i regel skulle vara avhängig av åtgärder från hans borgenärers sida i syfte att trygga

privata ekonomiska intressen. Som en ytterligare svaghet hos konkursstrecket framhölls, att det i tillämpningen visat sig konjunkturkänsligt på samma sätt som det kommunala utskyldsstrecket. I en reservation av nio ledamöter yrkades avslag på motionen. Riksdagen beslöt, med bifall till utskottets hemställan, att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag påföljande år om avskaffande av bl. a. konkurshindret för utövande av rösträtt vid politiska och kommunala val.

Vid 1944 års riksdag väcktes härefter motioner med förslag till sådan ändring i riksdagsordningen, att bl. a. konkurshindret för rösträtt skulle utgå. Konstitutionsutskottet antecknade i sitt utlåtande (nr 6), att någon proposition i ämnet inte var att förvänta. Då utskottet saknade anledning att frångå sin föregående år uttalade mening, hemställdes därför en grundlagsändring i enlighet med motionärernas yrkande. Nio ledamöter reserverade sig för avslag på motionerna. Riksdagen antog som vilande det av utskottet framlagda grundlagsändringförslaget. Detta antogs slutligt av 1945 års riksdag och föranledde efter godkännande av Kungl. Maj:t grundlagsändring. Vid samma riksdag väcktes även motioner om motsvarande ändringar i kommunallagarna. Sedan motionerna tillstyrkts av konstitutionsutskottet, mot vars utlåtande (nr 17) åtta ledamöter reserverade sig, samt både riksdagen och Kungl. Maj:t antagit de av utskottet framlagda lagförslagen, utgick konkurshindret även beträffande den kommunala rösträtten.

Frågans behandling under senare år

Konkurshindret för kommunal valbarhet och behörighet berördes endast flyktigt i samband med 1950-talets *kommunallagsändringar*. Det upptogs inte till diskussion under kommittéarbetet. I ett remissyttrande över kommunallagskommitténs betänkande med förslag till kommunallag förordades emellertid avskaffande av denna diskvalifikationsgrund. I propositionen till 1953 års riksdag (nr 210, s. 131) framhöll departementschefen i frågan, att konkurshinder gällde även för behörighet som riksdagsman och att det inte syntes böra ifrågakomma att i nämnda avseende göra skillnad mellan kommunala uppdrag och ledamotskap av riksdagen. Utskottet uttalade sig ej i ämnet.

Sedermera har *författningsutredningen* behandlat frågan i vad avser riksdagen. I dess förslag till regeringsform har bland bestämmelserna om valbarhet och behörighet i 6 kap. 3 och 14 §§ inte upptagits någon motsvarighet till det nuvarande konkurshindret i 26 § riksdagsordningen. I motiven (SOU 1963: 17, s. 315) uttalar utredningen, att konkurstillstånd framstår som endast ett exempel på omständigheter, som kan medföra, att en person måste anses olämplig som riksdagsledamot. Detta kan vara för-

hållandet även i andra situationer. Någon lagreglering i dessa frågor är enligt utredningens mening knappast erforderlig, utan det bör vara tillräckligt att i första hand lita till de politiska partiernas självklara intresse av att deras representanter är lämpliga för uppdraget.

Frågan har uppmärksammats i ett *remissyttrande* över författningsutredningens förslag, av länsstyrelsen i Örebro län (SOU 1964: 38, s. 93). Länsstyrelsen ansluter sig i och för sig till utredningens uttalande men framhåller, att det kan uppstå svårighet att förmå en riksdagsledamot att lämna sitt uppdrag, sedan han blivit försatt i konkurs, om en uttrycklig grundlagsbestämmelse inte finns. En konkursgäldenär kan enligt länsstyrelsens mening inte anses vara i den oberoende ställning, att han bör få vara ledamot av riksdagen.

Motionerna

Motionärerna uttalar, att tiden nu synes vara mogen för att borttaga konkurshindret för kommunala förtroendeuppdrag. Att en person råkar bli försatt i konkurs behöver inte bero på oskicklighet. Inte sällan utgör omständigheter, som vederbörande inte kunnat påverka, den direkta orsaken. Att under sådana förhållanden beröva vederbörande förtroendet att inneha kommunalt uppdrag synes motionärerna grunda sig på ett föråldrat och obilligt betraktelsesätt. Det antecknas, att konkurstillstånd utgör hinder även för behörighet som riksdagsman. Kommunallagarnas valbarhetsbestämmelser bör emellertid enligt motionärernas mening kunna ändras utan avvaktande av att motsvarande reform kan genomföras i riksdagsordningen.

Utskottet

Motionärerna föreslår, att konkurshindret för valbarhet och behörighet i fråga om kommunala uppdrag skall upphävas. De antecknar, att ett konkursstreck gäller även för behörighet som riksdagsman, men anser det inte utgöra hinder för en reform i kommunallagarna, att motsvarande inte kan samtidigt genomföras i riksdagsordningen.

Utskottet delar motionärernas uppfattning, att tiden nu är mogen för att taga de ifrågavarande konkursstrecken under omprövning. Det kan visserligen inte förnekas, att den som försatts i konkurs kan vara olämplig som innehavare av sådana förtroendeuppdrag som det här gäller. Det synes emellertid inte kunna med fog göras gällande, att just konkurstillstånd utgör en sådan omständighet som bör särskilt anges som en generell diskvalifikationsgrund. Goda skäl synes kunna anföras för att konkursstrecket upp-

hävs. Härför har också författningsutredningen uttalat sig i fråga om riksdagsmannaupdrag.

Enligt utskottets uppfattning är det emellertid inte tillfredsställande, att ifrågavarande spörsmål behandlas särskilt för kommunala uppdrag. Olika regler för dessa och för uppdrag som riksdagsman framstår för utskottet som mindre tilltalande. En reform i riksdagsordningen kan inte komma till stånd förrän efter nästa allmänna val till andra kammaren. Med hänsyn härtill finner sig utskottet inte kunna nu tillstyrka förevarande motioner. Den upptagna frågan bör i stället bli föremål för prövning med avseende på såväl kommunala uppdrag som riksdagsmannaupdrag, med sikte på behandling av spörsmålet före närmaste andrakammarval.

Utskottet hemställer,

att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 353 och II: 419 i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 19 oktober 1965

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson, Torsten Andersson, Damström, Sveningsson, Erik Olsson, Carl Albert Anderson, Hernelius och Sörenson; samt

från andra kammaren: herrar Adamsson, Nilsson i Östersund, von Friesen, Henningsson, Magnusson i Tumhult, Johansson i Trollhättan, Hamrin i Jönköping, Larsson i Luttra, Zetterberg* och Gustafsson i Stenkyrka.

* Ej närvarande vid justeringen.